

מראי מקומות - יבמות

כה.

דכיון שהוא מעיד על פלוני שרבעו, א"כ אם אומר המזים עמנו הייתם ביום פלוני במקום אחר, א"כ כמו דעדותו הוזה, בבת אחת עדותו ג"כ הוכחש, ולפי הרמב"ם זה נחשב עדות מוכחשת, ולכן לכאור' הו"ל עדות שאי אתה יכול להזימה. ותי' הנתיבות ע"פ מה דאמר' דהמזימים לעולם נאמנין טפי מכת הראשון, אף דבהכחשה לא אמר' כן. וביאור החילוק הוא, דבהזמה הרי הם מעידין על גופן של העדים, ובזה נאמנים האחרונים יותר מהראשונים, דהראשונים מדברים על גוף עצמן, ולכן אינן נאמנים. משא"כ בהכחשה, דאין האחרונים נאמנים טפי מהראשונים, דשניהם מעידין על דבר אחר, וא"כ שניהם כי הדדי נינהו. וא"כ, י"ל דבסוגיין, כשהעדויות של העד הוא דהוא עצמו הי' נרבע, א"כ כשהוא בא להכחיש המזימין שאומרים שהוא לא הי' שם בכלל, הרי אין לו שום נאמנות, ולא יהי' נחשב עדות מוכחשת, דאף דבאמת מוכחשת היא, דהא הראשונים אומרים שהיו שם והשניים אומרים שלא היו שם, מ"מ אין דינו אלא כעדים זוממין, כיון שיש לשניים נאמנות יותר מהראשונים, וממילא שפיר הוי עדות שאתה יכול להזימה.

ז. רשע הוא

כ' הריטב"א, דפי' לשו' רבא דס"ל דאין פסול לעדות אלא רשע דחמס, בהא מודה, דקריא רחמנא לרוצח רשע, וא"כ שפיר קרינן בי' אל תשת ידך עם רשע. ותמה רעק"א ע"ז (והביאו מהנ"ל), ומה בכך, הרי כל מי שעובר על לאו נקרא רשע, ומ"מ הצריך רבא רשע דחמס דוקא, וא"כ לכאור' גם ברוצח יש להכשירו, ולא תי'.

ח. רשע הוא, והתורה אמרה אל תשת

ידך עם רשע להיות עד חמס

ולכאור' ק', למה צריכין להא דהתורה אסרה רשע לעדות, הא אפי' בלא"ה, הא אין אדם משים עצמו רשע, וא"כ ודאי אינו נאמן במה שאמר הרגתי, ומה לי דרשע כשר לעדות, והא ר' יוסף ס"ל דלא פלגינן דבורא, וא"כ ודאי כשם שאינו נאמן על עצמו, כן אינו נאמן לגבי הא דנהרג הבעל. וע' קובץ הערות (כ"א, א') דכ' דאף דס"ל לר' יוסף דלא אמר' פלגינן דבורא, אבל מודה הוא דאמר' פלגינן נאמנות, דהיינו דאנו מאמינים העדות כלפי הא דנהרג הבעל כדי להתיר אשתו לינשא, אבל אינם מאמינים העדות בנוגע לפוסלו לעדות, שהרי אדם קרוב אצל עצמו ואינו יכול לפסול עצמו ע"י עדות עצמו. וכמו כן מצינו דין זה בכל מי שמעיד על אשה שמת בעלה, שהוא נאמן רק כדי להשיאה אבל לא לענין נחלה, דהיינו דאנו פלגינן הנאמנות.

המשך בעמוד הבא

א. קלא דלא פסיק וליכא עדים, כרבי

כ' הריטב"א, דהיינו דהיכא דאיכא תרתי לריעותא, קלא דלא פסיק, ועדי דבר מכוער, עבדי כרבי להוציא מן הנטען, והא נמי כשאין לה בנים. וגירסת הריטב"א היא "וקלא דלא פסיק ועדי דבר מכוער כרבי", והוסיף דאף דרבי עצמו לא ס"ל כן, אלא דאף בחדא לריעותא מוציאין אותה, וכמש"כ הריטב"א לעיל, דבין בקלא ובין בדבר מכוער ס"ל לרבי דמוציאין אותה מן הנטען. וע' בהערות הגר"א יפהן ⁽⁷⁵¹⁾ שהביא שנח' הראשונים בהא, דיש ראשונים דסברי דאף בקלא דלא פסיק לחוד מוציאין אותה.

ב. ולא אמרן אלא דליכא אויבים

ע' בשו"ת רעק"א (תנינא מ"א), שכ' דלפי מה שגרס הרי"ף, והנ"מ דליכא אויבים דמפקי לקלא, משמע שהוא דוקא אם ידוע דהאויבים מפקי לקלא, אז אמר' דאי"ז קול, אבל אם אינו ידוע, אף אם ידוע שיש לו אויבים, מ"מ הוי קול. אבל כ' דלפי גירסא דידן, דגרסי' ולא אמרן אלא דליכא אויבים, א"כ אמר' דאפי' אם אין ידוע אם האויבים מפקי הקול, מ"מ חיישינן שמא האויבים הוציאו הקול, וכן הביא מהמהר"י בן לב.

ג. המביא גט... לא ישא את אשתו

הק' הנמוקי יוסף (ז' בדפי הרי"ף), מ"ש מהנשים שאינם נאמנות לומר מת בעלה, אבל מ"מ נאמנות להביא גט ממדה"י, משום דאיכא כתב. ותי' דהתם, כיון דמשום איבה בלבד הוא דחיישינן, אמר' דמרתתא מלשקה, שמא יבא הבעל ומכחשה (וצ"ל דסברא זה היא בצירוף עם הא שיש לה הכתב, דהא לגבי מת בעלה לא אמר' שיש לה פחד זה), אבל הכא, כיון דיצרו תקפו, חיישינן טפי שמא ישקה.

ד. הרגתיו, הרגנוהו, לא ישא את אשתו

פרש"י, הואיל ועל עדותו היא נשאת, איכא לזות שפתים, וכו'. אבל בפיה"מ להרמב"ם פי' דחיישינן דגזרה שכל מי שיחשוק אשת איש, יהרוג בעלה וישאנה.

ה. אבל מא"י דלאו עלי' קסמכין, ישא את אשתו

פי' הריטב"א, דאף דבא"י נמי עלי' קא סמכין, אבל כיון דבא"י אם בא הבעל ומעורר דהגט מזויף, נאמן, א"כ י"ל דמירתת ואינו משקה, משא"כ בבא ממדה"י [וע"ש עוד בענין מי שבא מא"י ואומר בפ"נ].

ו. פלוני רבעני לאונסי, הוא ואחר מצטרפין להרגו

הנתיבות (ל"ח, א') הביא מה שהק' התומים (שם) בשם ר' חיים יונה תאומים, דלפי הרמב"ם דס"ל דהיכא דעדים הוכחשו והוזמו בב"א אין להן דין זוממין, א"כ לכאור' ציור זה אי אפשר,

מראי מקומות - יבמות

כה. (המשך)

פלגי דבורא, הא אאמע"ר, וא"כ כמו דאינו נאמן כלפי עצמו, ג"כ אינו נאמן כלפי ההריגה. ותי' [ע"פ מש"כ רש"י ותוס' בסנהדרין י, דהגמ' חידשה שם דאדם קרוב אצל אשתו, וביארו רש"י ותוס' דה"א דמגו דמהימן כלפי הבעל נאמן ג"כ כלפי אשתו, קמ"ל] דאם לא הי' הדין דפלגין דיבורא, היינו אומרים דמגו דנאמן לגבי אשתו של אדם זה שהרג, נאמן ג"כ כלפי עצמו דרשע הוא ופסול לעדות [ובאמת אם הי' מעיד על עצמו דמזנה עם אשת איש, מגו דיהי' נאמן עליה להורגה, יהי' נאמן ג"כ על עצמו, מלבד הדין דלדבריו רשע הוא, וממילא אינו נאמן]. ומדבריו מבואר דס"ל להיפוך מר' אלחנן ורעק"א, דאין הפשט דאפי' לר' יוסף אמרי' פלגי נאמנות, אלא אדרבה, ר' יוסף ס"ל דנאמן על הכל.

וע"ע בחי' הריב"ן כאן דמשמע דס"ל דפלגין דבורא הוא גופא הא דנאמן כלפי אחר ולא כלפי עצמו, וכפי מה שר' אלחנן ורעק"א ביארו שהוא פלגין נאמנות.

וע"ע בחי' רעק"א כאן, שהק' דלמה אמרי' דאם גזלן כשר לעדות אשה דאף אם לא פלגי דבורא נאמן, הא א"א משים עצמו רשע, וא"כ לא נעשה המעשה הריגה כלל. וביאר (וכן מבואר מדבריו בכתובות יח:) דמצד הדין דאדם קרוב אצל עצמו אמרי' דאינו יכול לפסול עצמו מעדות, הגם דנאמן על עצם המעשה שעשה [דהיינו, פלגין נאמנות]. ומה שחי' ר' יוסף הוא דכיון דלדבריו רשע הוא, ורשע פסול לעדות, א"כ לדבריו אין עדותו עדות כלל, ורק אם אמרי' פלגי דיבורא, דא"כ אנו משנים דבריו, א"כ שוב לא אמרי' דלדבריו אין שייך לקבל עדותו. אבל בעדות אשה, דאפי' אם לדבריו רשע הוא אינו פסול לעדות, דהא רשע כשר לעדות אשה. [וע"ז צריך ר' יוסף לומר דהתורה אמרה אל תשת ידך וכו', דאף אם פלגי נאמנות, אינו נאמן כלל, משום דלדבריו רשע הוא, ואין עדותו כלום].

וע' בנודע ביהודה (מהדו"ק אה"ע ע"ב), דמשמע דלא ס"ל כן, שהרי בהגה"ה (עמ' 134 בדפוס ישן) הק' קו' רעק"א, מה בכך דלא